

GJENNOMGANG AV HOVEDELEMENTER I SAMBOER- OG EKTESKAP SAMT VED OPPHØR AV DISSE

Advokat / assosiert partner
Elise Victoria Arnesen

Hvem er vi?

- Advokatfirmaet Henriksen & Co ANS er et advokatfirma beliggende sentralt i Oslo sentrum, med til sammen 10 advokater /advokatfullmektiger.
- Vi bistår privatpersoner på sentrale rettsområder som og arv-, familie- og skifterett, foreldretvister og arbeidsrett.
- Videre yter vi også bistand til små og mellomstore bedrifter/virksomheter, med særlig vekt på erstatning og forsikring i og utenfor kontraktsforhold, fast eiendom og entrepriser.
- Innen alle våre fagområder har vi særlig erfaring og kompetanse innen prosess og tvisteløsning
- Vårt mål er å yte tjenester med høy faglig og etisk standard, med vekt på personlig oppfølging og stor grad av tilgjengelighet og service.

Det videre opplegget

- Om familieretten
- Samboere
 - Hvorfor samboeravtale
- Ektefeller
 - Det rettslige utgangspunktet
 - Ektepakt – ja, nei eller kanskje?
- Samlivsbrudd mellom samboere
- Ekteskapets opphør og deling
- Oppsummering

Aktuelle lover og rettskilder

Samboere

- Det finnes per i dag ingen samboerlov – ulovfestet rett
 - Justisdepartementet arbeider med et utredningsarbeid for en samboerlov, uklart når det er ferdig
- Husstandsfellesskapslova
- Sameielova
- Rettspraksis

Ektefeller

- Ekteskapsloven
- Rettsavgjørelser i lagmannsrett og Høyesterett

- Avgrenser i dag mot opphør av samliv ved død, det er en helt egen tematikk det blir for omfattende å gå inn på i dag

Samliv og ekteskap – et utgangspunkt

- 44 % gift
- 20 % samboere
- 36 % enslige
- Mange av dem som starter som samboere, inngår med tiden ekteskap.
- Vi blir eldre og eldre når vi gifter oss, snittalder for kvinner er nå 35 år og menn 37 år hva gjelder førstegangsekteskap.
- Undersøkelser viser at ca. 78 % av dem som lever i samboerskap ikke har skrevet samboerkontrakt.
- Det er ingen gode tall på hvor mange samboerforhold som ryker per år eller hvor mange samboerforhold som glir over i ekteskap.
- I snitt ender ca. 50 % av alle ekteskap i skilsmisse, i 2023 var det 19 988 ekteskapsinngåelser, men også 9 224 separasjoner.

Samboere – avtale eller ikke?

- Per i dag intet lovverk som regulerer formuesforhold eller eierforhold i et samboerskap
 - Samboere må ha et stiftelsesgrunnlag for å eie sammen
 - Ved kjøpekontrakt
 - Typisk ved kjøp av bolig
 - Ved innskudd/direkte bidrag
 - I særtilfeller også ved indirekte bidrag
 - Har man først et stiftelsesgrunnlag for et sameie i en eiendel, vil det da – i mangel av en samboeravtale være sameieloven som rettslig regulerer dette.
 - Kan være utfordrende å klargjøre/bevise hvem som eier hva
 - Den som mener at eierforholdene er annerledes enn det formelle som har bevisbyrden.

Avtale – ja!

- Ved å utarbeide en samlivsavtale får man et avtaleregulert bl.a.
 - Hvem eier hvilke eiendeler i eneeie
 - Hvilke eiendeler er i sameie – og med hvilken eierbrøk
 - Dette kan være ulikt for bolig, frittdseiendom, båt, bil , kajakk.....
 - Hvem har ansvaret for passiva (gjeld)
 - Ved felles gjeld – hvem har ansvarer for hvilken andel av gjelden
 - Hvilken fordeling har man knyttet til løpende forbruksutgifter
 - Skal den andre kompenseres hvis man bidrar ut over egen avtalte andel?
- Like viktig er at man gjennom dette også har et avtaleverk å lene seg på ved et brudd
 - Avtalen regulerer hvem som eier hva og hvordan dette skal fordeles ved samlivets opphør
- Avtalen legger videre rammeverket for eierforhold og rådighetsdeler ved ekteskapets start dersom samboerskapet går over i et ekteskap

Deling v/brudd

Samlivsbrudd mellom samboere

- Oppgjør skal skje etter eierforholdene både hva gjelder aktiva og passiva
- Hver part tar med seg ut igjen det man selv eier
 - Kan by på bevismessige utfordringer
 - Hvem eier egentlig hva
 - Hvem har ansvaret for hvilken gjeld
 - Hva hvis den ene har betalt mer på felles lån enn den andre
- En samboeravtale som regulerer eierforhold vil gjøre dette mindre komplisert

Ekteskapets økonomiske rettsvirkninger

- Ekteskapet etablerer en lovregulert formuesordning mellom ektefellene, jf. ekteskapsloven (el.)
- Loven regulerer både forholdet mellom ektefellene under ekteskapet og delingen ved ekteskapets opphør.
- Lovens normalordning er felleseie
 - ✓ Felleseie = likedeling av verdier ved ekteskapets opphør
 - Merk: regler om unntak fra likedeling
 - Forloddskrav
 - Naturalutlegg (bl.a ved odelseiendom)
 - Skjevdeling
 - ✓ Særeie (ektepakt eller pålegg fra giver) = et økonomisk oppgjør etter eierskap til eiendeler
 - Merk: regler om vederlagskrav
 - ✓ Hybrid (delvis særeie)

Eierforholdene i ekteskapet

- Ekteskapet er i seg selv en formuesordning som ikke endrer på eierforholdene, jf. ekteskapsloven § 31.
 - ✓ El. § 31 - «*Ekteskapet medfører ingen begrensning i ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier når ekteskapet blir inngått eller senere ervervet, dersom ikke noe annet er bestemt*».
- Eneeie forblir som utgangspunkt eneeie
 - Noen unntak ved indirekte bidrag over år som kan skape medeiendomsrett, ref. Husmordommen
- Sameie forblir sameie
 - Eiendeler anskaffet under ekteskapet tilhører den/de som har anskaffet den, enten da i eneeie eller sameie
 - Merk; likevel begrensinger i råderett over felles bolig, jf. el. § 32

Ektepakt, ekteskapsloven kapittel 11

- En ektepakt er en formuerettslig avtale mellom ektefellene, der man i større eller mindre grad avtaler seg vekk fra utgangspunktet om deling av verdiene, da typisk ved at man avtaler helt eller delvis særeie.
- Særeiet som begrep betyr at man har avtalt seg vekk fra ekteskapslovens utgangspunkt om deling.
- Under ekteskapet er det bare ubetydelige forskjeller mellom særeie og felleseie
 - Rådighet
 - Kreditors beslagsrett
- Hvorvidt ektefellene har særeie eller felleseie har først og fremst betydning ved separasjon, skilsmisse og død
 - Avtaler om særeie og felleseie er derfor i realiteten forhåndsavtaler om det fremtidige oppgjøret
 - Bare de avtalevarianter om formuesordningen som fremgår av kapittelet er tillatt.

Hva kan avtales i ektepakt

- § 42 – Avtale om unntak fra deling (særeie)
- Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de **eier eller senere erverver**, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.
- Avtalen kan begrenses til å gjelde den **ene ektefellens formue** eller **deler av den enes eller begge ektefellenes formue**. Avtalen kan også gjøres **tidsbegrenset** eller **betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger**.
- Ektefeller kan ved ektepakt avtale at **særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død**. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er **avtalt eller klart forutsatt**.

§ 48 – særeie etter bestemmelse fra giver eller arvelater

- En giver eller arvelater kan bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for arven eller gaven. For arv må dette bestemmes ved testament. Mottakeren **kan ikke** endre slike bestemmelser hvis det ikke er særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren.
 - Mottaker kan altså ikke selv endre særeiet om til felleseie, med mindre en slik åpning ligger i gaveoverføringen.

Ekteskapets opphør v/felleseie og delvis særeie

- Ved ekteskapet opphør skal det skje et økonomisk ektefelleskifte av ektefellenes samlede formue, jf. el. kapittel 12.
- El. § 58
 - «Ektefellenes formue skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie) (...)»
 - (min understrekning)
 - Unntak fra dette er forloddskrav etter el. § 61
 - Unntak fra dette er skjevdeling etter el. § 59

Unntak fra likedeling – skjevdeling, el. § 59

- *El. § 59, første og annet ledd*

«Verdien av formue som **klart** kan føres tilbake til midler som en ektefelle **hadde** da ekteskapet ble inngått eller **senere ervervet ved arv eller gave** fra andre enn ektefelle, kan kreves holdt utenfor delingen.

- *Vil retten til å utta midler etter første ledd føre til et **åpenbart urimelig** resultat, kan den helt eller delvis falle bort (...)*»

Unntak fra likedeling, forloddskrav el. § 61

- Følgende eiendeler kan en ektefelle holde utenfor delingen:
 - a. Eiendeler som **utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk**, hvis det ikke vil være åpenbart urimelig å holde eiendelene utenfor delingen. På samme vilkår kan en ektefelle ta ut familiebilder og familiepapirer som kommer fra hans eller hennes slekt.
 - b. Rettigheter i **offentlige trygdeordninger, offentlige eller private pensjonsordninger**, og krav etter en livrente eller livsforsikring som ikke har gjenkjøpsverdi som ektefellen eller ektefellene i fellesskap kan realisere. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Ved vurderingen av om det skal tilkjennes kompensasjon, skal det blant annet legges vekt på om ekteskapet har vært langvarig. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
 - c. Andre eiendeler og rettigheter som ikke kan overdras eller som er av personlig karakter. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Ved vurderingen av om det skal tilkjennes kompensasjon, skal det blant annet legges vekt på om ekteskapet har vært langvarig. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
 - d. **Den beholdne verdien av erstatning, trygd eller forsikring som dekker tap i fremtidig erverv og utgifter som en personskade antas å påføre skadelidte i fremtiden**, samt den beholdne verdien av ménerstatning, yrkesskadeerstatning og oppreisning. Utbetaling fra arbeidsgiveren i forbindelse med oppsigelse eller førtidspensjonering kan holdes utenfor på samme vilkår. Skyldes det den andre ektefellens innsats at ytelsene ikke er forbrukt, skal det beløpet som kan holdes utenfor delingen, settes ned i den utstrekning det er rimelig på grunn av verdien av den andre ektefellens innsats.
 - e. Eiendeler som er ervervet til særskilt bruk for barna. Slike eiendeler kan kreves uttatt av den ektefellen som får omsorgen for barna.

Naturalutlegg, el. § 66

- «Når ektefellene skal dele formuen etter [kapittel 12](#), har hver av dem rett til å beholde eiendeler eller rettigheter som han eller hun **fullt ut** eller for **det vesentlige eier**, dersom det ikke vil være åpenbart urimelig etter forholdene.
- En ektefelle kan alltid kreve å overta eiendom som han eller hun **vil kunne løse på odel.**»

Ekteskapets opphør ved særeie

- Oppløses et ekteskap der det formuesordningen er fullt særeie skjer det i realiteten ikke et reelt ektefelleskifte.
- Formuen og eiendeler deles etter eiendomsgrensene, jf. el. § 42, evt. også § 48.
 - Hver av ektefellene tar med seg egne eiendeler og verdier
 - Sameiet løses opp og fordeles
 - Hver part beholder ansvaret for egen gjeld
- Merk: kan foreligge grunnlag for vederlagskrav etter el. § 73

Takk for meg!

Kontaktinfo:

Advokat Elise Victoria Arnesen

arnesen@henriksenco.no

mobil: 922 83 222